

Son aylarda gözlemlenen gelişmeler, 11 Aralık seçimlerinden sonra 2. MC hükümetinin bozulup yerine içinde mutlaka CHP'nin bulunacağı bir hükümetin kurulacağını gösterir niteliktedir. Güçlü bir ihtimalle bu bir CHP - AP hükümeti olacaktır.

Böyle bir koalisyonun kurulması, Türkiye toplumunun tarihinde ilgiye değer bir dönem olan 1973 - 1977 döneminin sona erdiği, yeni bir döneme girilmesi anlamına gelecektir. Çünkü bir CHP - AP koalisyonu hemen dört yıldır Türkiye toplumunun hayatını etkileyen, biçimlendiren «cephelikleşme olayı»nın sona ermesi demektir. Milliyetçi Cephe'nin büyük partisi AP ile ona karşı cephenin büyük partisi CHP'yi biraraya getiren bir siyasal ittifaktan sonra artık siyasal gelişmeler bir başka platform üzerinde olacak demektir.

CHP, 1977 Haziran seçimlerinden sonra bu yeni döneme ilişkin hazırlıklara başladı. DİSK'teki son gelişmeler yanında mahalli idare seçimleri dolayısıyla yapılan parti içi operasyonlar; CHP'nin 1977 Haziranına kadar sürdürdüğü sol ile ittifaka açık izlenimini vermeye çalışan politikanın değiştirilmeye başlandığının açık kanıtları idi. Benzer bir gelişme son aylarda AP içinde ortaya çıktı. AP'nin şimdiye dek sürdürdüğü kendi sağındakilerle ittifak politikası MHP'ye açıkça faşist diyen bir muhalefet tarafından eleştirilmeye başlandı ve MHP'nin uygulamalarını gerekçe gösteren istifalar oldu.

Görünen odur ki, Türkiye'nin resmi siyasal düzeninin manzarası 11 Ara-

lık seçimlerinden bir süre sonra yerli yerine oturacaktır. Merkezde iki büyük partinin sol ucunda kurulu sosyalist partiler, sağ ucunda ise MHP'nin yer aldığı yeni bir görünüm olacaktır bu. Ve bir süre, bir önceki dönemde şu veya bu biçimde bir ittifak ilişkisi içinde olanlar arasında ideolojik bir hesaplaşma, mücadele süreci izlenebilecektir. Sosyalist partiler ile CHP arasında bu hesaplaşma ve eleştiri 1977 seçimleri öncesinden belli oranda başlamıştı. Şimdi seçimler nedeniyle daha da şiddetlenmiş olan hesaplaşma sanırsız sosyalistler açısından sırf CHP'ye saldırmakla sınırlı kalmalı, bundan çok daha önemli olarak sosyalistler CHP ile ittifak sorununu ele alış tarzımızın temelinde kadar inen bir özeleştiriye kesinlikle başlamalıdır. Bu konuya az sonra yeniden değineceğiz.

AP - MHP ittifakının değişmesi özellikle MHP içinde ne gibi sonuçlar yaratır? Hele bir AP - CHP koalisyonunun, ilk işlerden biri olarak, MHP'nin devlet kadroları içindeki yeri sorununu ele alması halinde, MHP merkez eğiliminin işinin hayli güçleşeceği açıktır. Son dört yıldır devlet ve AP desteği ile faaliyetini sürdürme alışkanlığını edinen ve en yetişkin kadrolarına memuriyetin nimetlerini tattırılmış MHP, bu önemli koşulların epeyce değişeceği bir dönemde nasıl bir yol izleyecektir?

Bu sorular hiç şüphesiz 11 Aralık seçimleri sonrası somut durumu içinde cevaplarını bulacaktır. Daha henüz AP'nin MHP ile ittifakını bozması, bu parti içinde egemen eğilim halinde gözüküyor.

Belki de bu eğilimin AP'ye egemen olması, bir kadro değişimi sayesinde, onunla birlikte olabilecektir.

Ama şurası artık açıktır ki, 11 Aralık sonrası yeni bir dönemdir. Ve tüm politik, yarı-politik güçler ve kurumlar, bu yeni döneme hazırlanmaktadırlar.

O halde şimdi cevap vermemiz gereken soru şudur: 11 Aralık sonrası yeni bir dönem olarak nitelememizin somut gerekçeleri nelerdir? Hangi olgular yeni bir döneme girilmiş olduğunu göstermektedir?

Bu sorulara vereceğimiz cevap aynı zamanda 1973-1977 döneminde iki ayrı «cephe» içinde yer alan, bu cephele- rin odak partileri olan CHP ve AP'nin, niçin şimdi bir araya gelebildiklerini de açıklamalıdır.

1973-1977 Haziran dönemini karakterize eden temel olgu, Türkiye toplumunun politikleşmesi ve özel olarak bir toplumsal muhalefet hareketinin ortaya çıkışıdır. Bu hareket «politik» idi, ama belirli bir eğilimi var denilemezdi. «Düzen değişikliği» gibi her tür yoruma açık bir sloganın kabul gördüğü, ekonomik-toplumsal, kültürel, politik huzursuzluk gerekçelerinin karmaşık bir birliğini temsil ediyor ve huzursuzluğuna bir çözüm, bir perspektif arıyordu. Kendi özel örgütlenme biçimleri yoktu. Böyle örgütler kurup onların içinde bu genel huzursuzluğa bir çıkış yolu bulmaya yönelmemişti tersine huzursuzluğu anlamayı ve buna bir çıkış yolu bulmayı varolan ekonomik-mesleki örgütlerden ve siyasal partilerden bekliyordu. Şu da var ki, hemen tüm partilerin 1973 esnasında oluşturdukları ve şüphesiz kendilerine göre geçmiş dönemin analizine dayandırdıkları programları da bu harekete çekici gelmiyordu. Nitekim, ezilen sınıflar CHP etrafında toplandılar ise, bu hiç de bu partinin programının sözkonusu huzursuzluğa bir çözüm getirdiği inancından değildi. CHP'de 1973-1977 esnasında telaşlı bir program arayışına, ardarda program değişikliklerine yöneldiyse nedeni buydu, CHP kendisini «umut par-

tisi» olarak sunmadı, ona bu sıfatı toplumsal muhalefet hareketi verdi. CHP de bu yüklü umut partisi olmanın, üzerine yükleyeceği sorumlulukların endişesini duymakla birlikte bu imajı daha gerçekçi bir biçime getirmeye kalkışmadı. Kendisinin ne olup ne olamayacağını açıklamaya kalksa, programı ile sınırlı olduğunu ilan etse «büyü»nün bozulacağını görmekteydi. Ecevit olgusu da böyle doğdu. Toplumsal muhalefet hareketinin ifade edilememiş tüm özelliklerinin, taleplerinin kendisinde düğümlendiği bir Ecevit imajı, CHP propagandasının ürünü kesinlikle değildi. Toplumsal muhalefetin kurtuluşunu bir kurtarıcıdan bekleyen ortak ideolojisi, Ecevit'de yalnızca bir malzeme bulmuş ve onu kendince biçimlendirerek, istediği özellikleri de ekleyerek Ecevit simgesini yaratmıştı.

Bu oluşturulmuş Ecevit simgesi ile CHP genel başkanı B. Ecevit arasında bir özdeşlik olmadığı 1977 Haziran seçimleri ertesinde görüldü. 1977 Haziranına büyük bir gerilim içinde gelen toplumsal muhalefet hareketi, bu noktadan itibaren gözle görülür bir çekiliş sürecine girdi. Umut kırıklığı, hattâ umursamazlık içinde, «kendi sularına» çekilmeye başladı. Zamlarla çok daha güçleşen hayat, temel ihtiyaç maddelerinin yokluğu, ülke ekonomisinin iflas durumunda olduğu sözleri v.b. ile yeniden güçlü bir hareket yaratmaya yetebileceği düşünülen etkenler bile şimdi ancak içe dönük bir öfke yaratabiliyor. Şu anda «umut» değil karamsarlık egemendir. Gerçi yine CHP 1977 seçimlerinde kendisine verilen oyları alacaktır, ama bu oylar «umut partisi»ne değil bir siyasal partiye verilen oylardır.

11 Aralık sonrası yeni bir dönem olacağı yargısına buradan kalkarak varıyoruz. Politik ilgisizlik görünümü altında geniş yığınlar, hem geçmiş deneylerin bir özümlemesini yapmaya hem de yeniden bir arayış sürecine girmeye başlamışlardır.

Yığınların, Türkiye tarihinde ilk kez geniş bir politik ilgi gösterdikleri ve

hareketlendikleri bir evrenin varolan siyasal düzende yarattığı sarsıntıları onarmak, yeni önlemlerle takviye etmek; 11 Aralık sonrası iktidarının asli görevi budur. Türkiye'nin genel ekonomik durumunun özellikle dış borçlar nedeniyle bir iflas hali içinde oluşu, sanmıyoruz ki büyük bir «milli sorun»dur. Demirel'in doğru sözüyle; hiç bir devlet iflas etmemiştir. Dünya emperyalist sistemi içinde «çare» buldur. Önemli olan bu «çare»lerin faturasını ödemeye toplumu ikna etmektir. Bütün iç ve dış politik sorunlar, genel ekonomik durum birer «milli sorun» halinde topluma benimsettirilmeye çalışılacaktır ve nitekim şimdiden kamuoyu oluşturucu mekanizmalar AP-CHP koalisyonunun gerekçelerini böyle sunmaktadır.

11 Aralık sonrası AP-CHP koalisyonu asli görevi; 1973-1977 döneminde iyice sarsılan siyasal düzeni onarmaya çalışmaktır.

Yukarda da belirtildiği üzere toplumsal muhalefet hareketi kendi çözüm imkânlarını varolan siyasal düzen içinde aradı. Bu siyasal düzenin öğelerini kendi istelerine çözüm bulma yolunda zorladı. Ve bunun sonucu varolan yapı önemli değişikliklere uğradı. Gerçi bu hareketi kendi sınırları içinde tutabildi; ama bu arada kendi zaafalarını, yetmezliklerini ve asıl önemlisi toplumu denetim altında tutmakta, onun beklenmedik yönelimler göstermesini önceden önlemekte başarısız kaldığını gördü.

Ne devlet mekanizması, ne siyasal partiler ne de ekonomik-mesleki örgütler 1973 sonrası önceden görebilmiş, buna göre kendilerini hazırlamışlardır. 1973 seçimleri ortamına girilir girilmez bütün bu yapılan beklenmedik bir durumla karşı karşıya kaldılar. Oysa 1971-1973 12 Mart rejiminin etkileri tazeydi ve dönem içinde ortakça gerçekleştirilen Anayasa değişiklikleri ile siyasal düzen muhtemel durumlara karşı yeniden takviye edilmişti.

Hemen hemen tüm siyasal partiler 1973'teki programlarını ya değiştirmek,

ya da yeni bir kimlikle sunmak zorunda kaldılar. Parlamento işlevini yitirdi. Polis örgütlerine varıncaya kadar devlet kadroları siyasal eğilimlerine göre ayrıştı, ayrı örgütlere bölündü. Bunun yanı sıra bizzat devlet mekanizması bütünsel işleyişini tümüyle yitirip, her biri birer başbakan yardımcısına bağlı özerk parçalara bölündü. Garip bir fedaratif işleyiş, dört yıl süresince egemendi. Merkezi devlet ile yerel yönetimler (belediye) arasındaki ilişkiler neredeyse çatışma noktasına geldi.

Toplumun genel yönetimini sağlayan devlet mekanizmasında bunlar olurken, bireylerin ekonomik-mesleki, kültürel ve toplumsal ilişkilerinde yöneticilik, sözcülük görevini üstlenen örgüt ve kurumların işlev alanları da genişledi. Politik öncelik, ayrışma ve tavır alma zorunluluğu, meslek odalarını, işçi, işveren konfederasyonlarını, sendikaları, halkevleri, v.b. kültürel örgütleri politik hareketlilik içine soktu. Ve bütün bunlar olurken o döneme kadar başlıca öğrenci ve aydın kesiminin alanında süren politik hareketlilik ve çatışma tüm ülke çapında yaygınlaştı.

Toplumu yönetmek, yönlendirmek için kurulu bütün mekanizmaların, örgütsel yapıların, yani en geniş anlamıyla siyasal düzenin, toplumu yönetmediği bir dönemdi bu. Bu durumda ya örgütler yapılarına elastikiyet vererek ya da yapıları gereği üstlenemeyecekleri işlevlerini üzerlerine alarak faaliyette bulunmak zorunda kaldılar.

Toplumsal muhalefet hareketinin yükselişinin Türkiye'nin genel siyasal yönetim mekanizmasında ve toplumun örgütlendiği diğer kurumlarda yol açtığı değişiklikler bunlar.

Şimdi hareketin çekiliş sürecine girmesi ile birlikte bütün bu yapılan yeniden eski durumuna getirilmek ve aynı olgunun bir kez daha kendisini sarsması için önlemler almak durumunda- dır.

Ekonomik-mesleki örgütlerde bu süreç başlamıştır bile. Türk-İş'in yeniden AFL-CIO ile ilişkilerini geliştir-

meye başlaması ve örgüt yapısını yeniden düzenleyip daha merkezi bir hale getirme çalışmalarına girdiği görülüyor. Türk - İş'li sendikalistler özellikle 1973 - 1974 dönemi başarılarındaki hızlı DİSK'e kayışın itici motiflerini yitirdiğini bilmekte ve şimdi DİSK'e karşı atakta bulunabilme gücünü kendilerinde görmektedirler.

Genel grev, siyasal partiler üzerinde etkide bulunma girişimleri ve en son MESS lokavtları nedeniyle DİSK'li işçilere sahip çıkma tutumu ile Türk - İş, DİSK'teki son olaylardan da yararlanarak 1973 - 1977 döneminde yitirdiklerini yeniden kazanmak istemekte ve artık Amerikan tipi sendikacılığı tüm yapısı ile kurmaya yeterli koşullara sahip olduğunu hesaplamaktadır.

DİSK'teki gelişmeler ise, 1973 - 1977 döneminde DİSK'e açık bir siyasal işlev yüklenmesine, böyle länse edilmesine ses çıkarmamış olan soy sendikalist eğilimin, DİSK'i yeniden ekonomik-mesleki platformuna çekme girişimidir. Bundan böyle DİSK, bir «baskı grubu» olarak sendikal yönetici kadro ile parti yönetici kadroları arasındaki temaslar kanalıyla «politik mücadele»de bulunacaktır. «Plüralist demokrasi» modeli bunu gerektiriyor.

TÖB - DER, TÜTED, TUM - DER gibi örgütler ile uzunca bir süredir sosyalist eğilimli kadroların yönetimde buldukları mimar mühendis odalarında, üyelerinin ekonomik-mesleki sorunlarına dönük çalışmalar ön plana gelmeye başlamıştır.

Eğer 1973 - 1977 döneminin bir toplumsal bunalım dönemi olduğunu öne sürüyor ve toplumsal muhalefet olgusunun varolan siyasal düzeni sarstığını söylüyorsak; şu soruya da cevap vermeliyiz: Nasıl oldu da böyle bir bunalım döneminde mutad olduğu üzere «uç» radikal partiler güç kazanamadılar, ama AP ve CHP gibi merkez, büyük partiler döneminin başından beri güçlerini arttırabildiler? Gerçekten de 1973 seçimlerinde AP ve CHP toplam oyların yüzde 60'ını alabilmişken, 1975 ara seçim-

lerinde oran yüzde 80'in üzerine çıktı ve 1977 Haziranında da bu oran değişmedi. Buna karşılık özellikle sosyalist partiler bir varlık gösteremediler.

Oy oranları şüphesiz yeterli bir gösterge değil. Ama toplumun yoğun bir siyasal hareketlilik, bir arayış sürecine girdiği bu dönemde, bir sosyalist alternatifi güçlendiğini gösterir başkaca bir göstergeye de sahip değiliz. Gerçi dönemin politik çatışmalarında sosyalist eğilimler ön planda gözüktiler, ama bu ne CHP ile sosyalistler arasındaki sınırı açık seçik göstermeye yetti, ne de toplumsal muhalefet hareketinin CHP'den yüzgeri edişinden sonra sosyalistlere yönelmesi sonucunu doğurabildi.

Bir toplumsal-siyasal bunalım evresinde «uç»lar, yani radikal, yeni siyasal-toplumsal alternatifler sunan hareketler güç kazanırken Türkiye'de bunun tersi oldu ve geleneksel iki büyük parti güçlerini arttırabildiler ve kendi sağ ve sollarına kayışı önleyip bir anlamda «uç»ları körelttiler.

Bu mümkün olabildiyse, nedeni, ilkin iki büyük partinin de radikal çözüm veya taleplere açık olma görünümünü benimsettirebilmeleridir. AP, MHP'nin «milliyetçi»liğine sahip çıkarak, CHP «neredeyse sosyalist» parti gibi gözükerek, yaptı bunu. Böylece kendi sol ve sağlarının kendilerine yönelik eleştiri motiflerinin en önemlilerini etkisiz kılabilirler. Öte yandan daha da önemlisi bu «uç» partiler «ana parti»lerle sınırlarını belirginleştirmekten çok onlarla birlikte görünmeye eğilimli idiler. Dolayısıyla şu söylenebilir ki, 1973 - 77 döneminde gerçek politik «uç»lar yoktu, oluşmalarına da, bu iki parti uyguladıkları politikalarla geniş ölçüde engel olabildiler. Bütün bir dönem boyunca geçerli kalan veya MC'den ya da ona karşı cepheden —«antifaşist-demokratik cephe»— olma zorunluluğunu vurgulayan ideolojik-politik örgütsel koşullandırma, bu genel platform, altında AP veya CHP etrafında toplanılması gereğinin dolaylı ifadesi idi.

Toplumsal bunalım dönemlerinde radikal hareketler öncelikle ideolojik düzeyde geleneksel partilerden farkını açık seçik vurgulayan bir kimlikle ortaya çıkarlar. Böylece geleneksel partilerin o güne kadar topluma sunduğu ideolojik çerçevenin dışına çıkma imkânının varolduğunu göstererek ideolojik ortamı belirlerler. Tercihler artık buna göre yapılır. Bunun yanısıra asıl önemli olan toplumsal hareketliliğin aynı zamanda örgütsel bir bunalım olduğunu bilerek, bu bunalıma cevap veren yeni örgütlenme ve eylem biçimleri getirirler. Toplumun o güne kadar içinde yönetildiği genel siyasal ve ekonomik-mesleki ve kültürel örgütler bu gibi dönemlerde işlevlerini yerine getirememeye tehlikesiyle karşı karşıyadır. Radikal hareketler ya bu örgütsel yapıya alternatif bir örgütsel yapı oluşturarak veya bununla da uyumlu olarak içinde eylemde bulunabilme imkânı edindikleri örgütlerin işlev alanı ve eylem biçimini değiştirerek toplumsal hareketi biçimlendirirler.

Oysa 1973 - 1977 döneminde ideolojik-örgütsel platformu belirleyen radikal hareketler görülmedi. Geleneksel iki büyük parti kendi sağ ve sollarının ideolojik motiflerine sahip çıkarak —CHP «ne ezilen ne ezen» sloganlarıyla «neredeyse sosyalist» görünümünü yaratarak, AP milliyetçiliğe sahip çıkıp MC'nin öncülüğünü yaparak— ideolojik-politik platformu belirledikleri gibi, mücadelenin hangi örgütsel yapıdan içinde verileceğini de tayin etmiş olurlar.

AP, MC ile iktidarı ele geçince, bu blok içinde yer alan partilerin eylem platformu, biçimi belli oldu, «koşullandı.» Kadrolarını devlet mekanizmasına yerleştiren partiler, içinde yer aldıkları kurumların işlev alanları ve eylem imkânlarına bağlıdır artık. Devletin herhangi bir kurumuna yerleşen parti kadroları burada artık ideolojik tezlerini somut iç bağlamında göstermek, doğruluğunu kanıtlamak durumundadırlar. MSP veya MHP buralarda yaptıkları iş-

le gözükürler. AP ile ideolojik ayrılıklarının gerçekten anlamlı olduğunu isbat edebilmeleri, artık ideolojik tartışmalara değil bu işlere bağlıdır. Her iki parti de gerek hazırlıksız ve yetersiz kadroları elde tuttıkları kurumların memur kadrolarının direnci nedeniyle ve gerekse sözkonusu kurumların işlevlerini gerçekten yerine getirebilmeleri için AP'nin elinde tuttuğu bakanlıkların yardımına, desteğine ihtiyaç duyuyor olmalarından dolayı, «sağ»da AP'ye alternatif olma şanslarını ve ideolojik ayrıcalıklarının geniş ölçüde yitirdiler. Şüphesiz taraftarlarına geniş imkânlar sağladılar, ama bu AP'nin atlattığı tehlikeyi —çözülüp yerinin MSP veya MHP tarafından doldurulması— önlemenin devlet sırtından verilmiş bir sadakası sayılmalıydı. Şu anda AP, 1973'deki büyük düşüşünü önlemiş ve MSP ile MHP, ideolojik yeni mihraklar olma durumundan büyük ölçüde uzaklaştırmıştır.

AP sağ radikalizmi, özellikle devlet örgütlenmesinin katı ve yasalarca belirlenmiş alanında dizginlerken, CHP sol radikalizmi, bir diğer örgütsel yapı içinde eritmeyi denedi.

Sendikalarda, yasayla kurulu meslek odalarında, TÖB - DER, TUM - DER, TÜTED gibi üyelerine sendikal hakları sağlamak için kurulmuş örgütlerde ve CHP'nin elde tuttuğu mahalli yönetimlerde (belediyeler) çeşitli sosyalist eğilimler ile CHP arasındaki ilişkiler de yukarıda anlatılanlara hayli benziyor.

Bütün bu dönem boyunca sözkonusu örgütler hemen tümünde yönetimi ele geçirme mücadeleleri oldu. İlginç olan nokta CHP'nin bu mücadeleler esnasında ön plana çıkmayıp, örneğin CHP - Sosyalistler ayrımı yaratmayıp, hemen daima herhangi bir sosyalist eğilimle ittifak kurup, diğer sosyalist eğilimlerin oluşturduğu blok ya da bloklarla yönetim için mücadele etme tavrını sürdürmesidir. Bu mücadelelerde de, o, hep geri plandadır, kavga sosyalist eğilimler arasındadır.

Çoğu örgütlerde bu bir parti politikası değildi elbette ve birçok yerde de —örneğin Mimar ve Mühendis Odalarında— «sağ»a karşı birlikte olmak zorulu olduğu, aksi halde bunların yönetimi ele geçirme tehlikesi var olduğu içindi.

Bir parti politikasından mutlaka sözeceğimiz sendikalarda CHP'nin tavrı daha belirgindi. DİSK'deki son olaylara kadarki gelişimi geçen sayımızda anlatmaya çalıştığımız için ayrıca üzerinde durmuyoruz.

CHP bizzat kendi parti örgütleri içinde de sosyalist eğilimlere «yer açtı». Kendi gençlik örgütlerinin, bazı yerlerde, belirli sosyalist eğilimlerin yönetimine girmesine de ses çıkarmadı. Ama şüphesiz dikkatle izledi durumu. «İleri giden» yönetimleri görevden aldı.

Bütün bu saydığımız ve içinde CHP ve sosyalist eğilimlerin birlikte toplumsal muhalefet hareketini biçimlendirdikleri örgütler, varolan toplumsal düzenin, çoğu yasayla belirli, sınırlar içinde görev yapan örgütlerdir.

Burada vurgulamaya çalıştığımız şey, Sosyalist Hareketin bu örgütsel platformla yetindiği, bunlar içinde çalışmakla kalmayıp, yeni özgün örgütlenme biçimlerine yönelmediği olgusudur. 1973 - 77 döneminde kurulan TÖB-DER, TÖM-DER gibi örgütler, aslında diğer ülkelerde var olup da Türkiye'de olmayan mesleki-sendikal örgütleri kurma girişimleridir. Bunların zorunluluğu elbette tartışılmaz, ama belirtmeye çalıştığımız şey şudur: Bir yandan bu gibi ekonomik-mesleki örgütleri kurarak veya kurulu olanlara üye olmayı teşvik ederek, ücretleriyle geçinen geniş yığınların ekonomik güvencelerini sağlamak; ama öte yandan da çeşitli meslek gruplarını birbirleriyle kaynaştıracak ve böylece kapitalist işbölümünün birbirinden uzaklaştırdığı insanlara, bu uzaklaşmaların yarattığı bir dizi soruna birlikte çözüm arayacakları, ortak eylemde bulunacakları örgütlenmelere gitmek.

Bunlar kelimenin asıl, gerçek anlamıyla demokratik kitle örgütleri olurdu. Ekonomik-mesleki örgütlerin yönetici kadroları arasında yapılan işbirliği, bu örgütler kanalıyla tabandan kurulur ve bu, aynı zamanda çeşitli sınıf ve meslek mensuplarının birbirlerinin sorunlarıyla ilgilenmelerini ve böylece bütün bu sorunları birleştiren bir temel, anlayışın oluşmasını sağlardı.

Birçok deneyler, girişimler olmadı değil. Kültür - Dayanışma dernekleri v. b. örgütler kuruldu. Ama başarılı olmadı, kısır kaldı. Bunun başlıca nedeni, bu derneklerin yukarıda anlatılan anlamda demokratik kitle örgütleri olarak değil, şu 1973 - 77 döneminde sıkça kullanılan bir deyimle ifade edersek, «kitle toplamak» amacıyla kurulmuş olmalarıdır.

Sonuç olarak şu söylenmelidir ki, sosyalist hareket, Türkiye toplumunun yoğun bir politik hareketlilik, arayış içinde olduğu bir dönemde bu hareketliliği yönlendirecek ideolojik-örgütsel bir öncülük, bir alternatif oluşturamamıştır.

Sosyalist hareketin ideolojik-örgütsel bağımsızlığının ne anlama gelebileceği sorununun kafamızda yeterince aydınlık olmayışı, sosyalist hareket alanı içindeki ayrılıkların önemli etkisi v. b. nedenler bu sonucun ilk plandaki yaratıcılarıdır.

Burada kendimize mazeretler üretmekle veya yeni bir döneme girildiği şu sırada, geçmişin suçlularını tayin ve tesbit etmekle uğraşmak anlamsızdır. Sosyalistler, ortak bir sorumluluk bilinciyle, yalnızca Türkiye'deki hareketi değil, tüm dünyadaki genel hareketin de aynı temel sorunlar nedeniyle benzer başarısızlıklara uğradığını bilerek, bu temel sorunları cesaretle ele almak zorundadır.

Gerratana'nın Stalinizm üstüne incelemesi bu sayıda tamamlanıyor. Yazının bu ikinci ve son bölümünde Gerratana, Stalin ile Lenin'i karşılaştırıyor,

SBKP içinde «Leninizm»in oluşması tarihini inceliyor. Murat Belge'nin de, Gerratana'nın kurduğu çerçeveden yola çıkan, Marksizmde dogmatizm temasını işleyen bir yazısı da bu sayımızda yer almakta.

Sayının ikinci çeviri yazısı da *Nouvelle Critique* dergisinde yayımlanmış olan devlet üstüne bir tartışma. Tanıtmasında da söylediğimiz gibi, bu konuşmayı yabancı bir ülkedeki marksistlerin belirli bir konuda vardıkları teorik tutumları örneklemek üzere yayımlıyoruz —yani, bilgi sunma amacıyla.— *Birikim*'de yayımlanan çeviri yazıların büyük çoğunluğunu soyutlama düzeyi yüksek teorik incelemeler oluşturmuştu. Bundan sonra ya bu tipte ya da olgusal-bilgisel yanı daha da ağır basan incelemelerin çevirilerine de yer vermek amacındayız.

Atilla Özkırımlı'nın yazısı Tefik Fikret üstüne hazırladığı ve yakında yayımlanacak olan kitabının bir bölümü. Oldukça çarpık biçimlerde değer-

lendirilen geçmiş edebiyatın daha bilimsel değerlendirme ölçütleriyle yeniden gözden geçirilmesi her zaman üstünde önemle durduğumuz bir konu.

Elde olmayan nedenlerden ötürü geçen sayımızda Ahmet Güntan'ın şiirlerinde bazı tashih hataları olmuştur. Bu gibi yanlışlar şiirin anlamını ve bütünlüğünü büyük ölçüde aksattığından doğrularını özür dileyerek veriyoruz:

«Yeniden» şiirinin 7. dizesinde «anidan» kelimesi «aniden»,

«Ya Adam» şiirinin 4. dizesinde «sürat» kelimesi «suret»,

«Sabah» şiirinin son kıtası ise;

üretken bir tanıklık edeceksiniz
siz

toparlayarak bütün duygularını
geçmiş sabahların
olacaktır.

Birikim